

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE V LJUBLJANI
Ljubljana, Aškerčeva 12

Vladimir KLEMENČIČ - Ludvik OLAS

PROBLEMI LOKACIJE CENTRALNE ŠOLE NA DVOJEZIČNEM OBMOČJU
MURSKOSOBOŠKE OBČINE

Ljubljana, 1977

U v o d n e m i s l i

Meja, zakoličena po trianonski mirovni pogodbi med Jugoslavijo in Madžarsko, je poleg narodnostnih upoštevala še druge kriterije.¹⁾ To pa je pripomoglo, da je del slovenskega življa ob Rabi ostal v sklopu Madžarske, del madžarskega prebivalstva na vzhodnem Goričkem pa v Jugoslaviji. Tako je nastalo v murskosoboški občini ob madžarski meji narodnostno mešano območje, ki meri 64,7 km² površine. Še večji del narodnostno mešanega območja pripada lendavski občini, vendar to ni predmet naše obravnave.

Obravnavana pokrajina spada med gospodarsko družbeno manj razvite predele Slovenije. V njej živi še vedno tri četrtine prebivalstva od kmetijstva. Večji del naselij v njej je odrezanih od sodobnega prometa. Vse to prispeva k neugodni poklicni in izobrazbeni strukturi prebivalstva ter daje tej obmejni legi še posebno neugoden pečat. Vidimo torej, da ima naše obmejno območje vse pogoje za uvrstitev med tri predele Slovenije, ki so po veljavnih kriterijih na prioritetni listi za izdatnejšo pomoč širše družbene skupnosti. Pomagati bo treba k hitrejšemu razvoju kmetijstva, ki je prevladujoča gospodarska dejavnost. V mejah možnosti bo treba krepiti razvoj neagrarnih dejavnosti in opraviti prometno izoliranost najbolj odročnih naselij. Postopoma bo treba razviti lokalno središče, ki bo postalo koordinator razvoja za čim širšo okolico. Predvsem pa bo treba urediti šolsko mrežo, saj danes nikakor ne ustreza potrebam prebivalstva, ki živi na tem območju. To nam dokazuje neugodna izobrazbena struktura prebivalstva, ki pride močno do izraza zlasti, če primerjamo narodnostno mešano ozemlje soboške občine z enakim lendavskim, kjer je šolska mreža že urejena. Na njem delujejo tri popolne osnovne šole z dvojezično organiziranim poukom. V soboški občini je takšno vlogo imela le osnovna šola v Domanjševcih,

ki pa je do sedaj zajela le slabšo polovico učencev narodnostno mešanega območja. Ostali so se po četrtem razredu prešolali v osnovni šoli v Fokoveih in Šaloveih. Obe navedeni šoli se nahajata zunaj dvojezičnega območja, pouk se odvija v njih pretežno v slovenskem jeziku in sta tako le formalno zadovoljali kriterijem dvojezičnega pouka. Prešolani učenci so se zlasti v preteklosti zaradi pomanjkljivega znanja slovenskega jezika le s težavo prebijali do končane osnovnošolske izobrazbe. Tako je bilo leta 1970 na lendavskem dvojezičnem območju 1,7 % nepismenih, kar je skoraj enako poprečju SRB. Na soboškem pa je bil ta odstotek znatno višji (4,9). Neugoden je tudi delež prebivalstva s strokovno, srednjo, višjo in visoko kvalifikacijo. V lendavskem dvojezičnem območju znaša skupaj 12,4 %, v soboški pa le 3,5 %.²⁾ (Karta 1).

Še bolj saskrblijuje pa je podatek o končani osnovni šoli med prebivalstvom obeh narodnosti. Po podatkih iz leta 1970 je na narodnostno mešanem območju soboške občine med slovenskim prebivalstvom končalo osnovno šolo 53,5 % ljudi, pri Madžarih je pa bil ta odstotek znatno nižji (37,5).²⁾ To pa daje manjšo možnost za nadaljnje šolanje in za dosego kvalifikacije.

Podatki nam zgovorno kažejo, da je šolska mreža potrebna spremembe. Zgraditi bo treba centralno šolo na dvojezičnem območju in vanje pritegniti učence višjih razredov s vsega narodnostno mešanega območja. To mora biti eden od prvih ukrepov pri urejanju tega obsejnega prostora.

Neugodna kvalifikacijska struktura prispeva tudi k manjši mobilnosti madžarskega prebivalstva. To se giblje predvsem v okviru nacionalno mešanega teritorija ali se pa trajno izseljuje. S slovenskim sledjen se meša v zelo mali meri.²⁾ Podobna tendenca migracij je bila tudi med obema vojnama,³⁾ druga pa pred prvo svetovno vojno.⁴⁾

AVSTRIJA

MADŽARSKA

Grad

Mačkovei

Hodos

Domanjševci

Prosenjakovei

Cankova

Pucenci

Kobilje

M. SOBOTA

Dobronik

G. RADGONA

Beltinci

LENDAVA

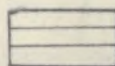
MURA

Petiševci

LJUTOMER

M = 1: 300.000

--- Međdržavna meja

 Nacionalno mešano območje

Pri lokaciji nove centralne šole in organizaciji šolske mreže moramo izhajati iz naslednjih izhodišč:

Obravnavano območje je obmejno in zato zasluži posebno pozornost iz več razlogov, ne narodnostno mešano in manj razvito. Ima tako tri pogoje, zaradi katerih mu je jugoslovenska skupnost dolžna posvetiti posebno skrb.

Šola, izobrazba in kvalifikacija domačih kadrov so pogoji za hitrejši gospodarski in družbeni napredek do sedaj zastale pokrajine.

Nova centralna šola mora biti na narodnostno mešanem teritoriju in bo zato namenjena vsemu prebivalstvu, ki živi na tem območju - to je madžarskemu in slovenskemu.

V prometnem pogledu mora biti locirana tako, da ima čim ugodnejšo povezavo z vsem narodnostno mešanim ozemljem Prekmurja, torej tudi z Lendavo, ki bo v bodoče postala središče dvojezičnega desetletnega usmerjenega izobraževanja. Prometno mora biti povezana tudi z občinskim središčem Mursko Soboto.

Pri načrtovanju šolske mreže je treba poleg števila otrok upoštevati še druge družbeno pomembne dejavnike.

Naselju, v katerem bo zgrajena centralna šola, ne dajemo posebne prednosti. Postalo bo le koordinator in usmerjevalec hitrejšega razvoja na vsem nacionalno mešanem območju. Za to pa mora imeti nekatere pogoje. Te bomo skušali ugotoviti v naslednjih poglavjih.

1. Naravno-geografski pogoji za lokacijo centralnega naselja na narodnostno mešanem območju murskosoboške občine (Karta 2)

Narodnostno mešano ozemlje soboške občine zavzema skrajni severovzhodni del Slovenije in hkrati vzhodni del teritorija soboške občine. Vključuje enajst naselij: Hodoš, Krplivnik, Domanjševci, Ivanjševci, Lončarovci, Središče, Prosenjakovci, Berkovci, Pordašinci, Motvarjevci in Čikečka vas. Na tem teritoriju živi po popisu prebivalstva leta 1971 2345 ljudi, od tega 1597 ali 68,1 % madžarske narodnosti.

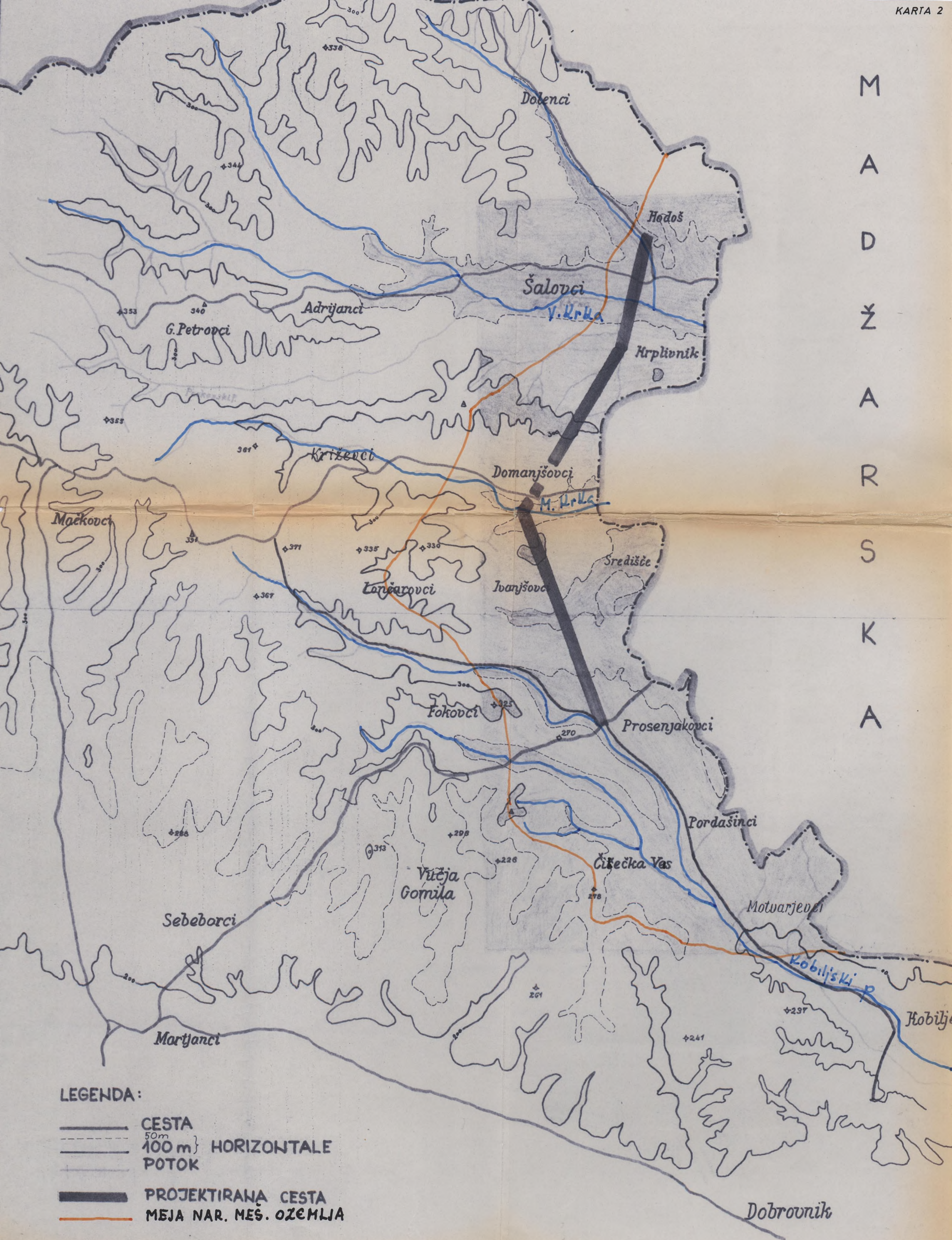
Prirodnogeografsko ležijo navedene vasi na vzhodnem delu Goriškega, ki s svojimi zadnjimi obronki utone onstran jugoslovansko madžarske politične meje v valovitem Őrségu. Madžarsko govoreče prebivalstvo je bilo priključeno k Jugoslaviji s trianonsko mirovno pogodbo po prvi svetovni vojni. Meja je bila dokončno zakoličena leta 1924.¹⁾ Mednarodna komisija, ki je odločala o politični meji, se je držala nacionalnega in tudi verskega kriterija. Tako so bila nekatera farna središča (Domanjševci, Hodoš) priključena k svojemu zaledju. To pa je pripomoglo, da se politična meja na tem odseku popolnoma ne pokriva z nacionalno.

Valoviti svet vzhodnega Goriškega je tu zgrajen iz pliocenskih morskih in jezerskih usedlin. Odmakajo ga na severu Krka, nato Mala Krka, ki sta usmerjeni proti vzhodu. Proti jugovzhodu pa teče Kobilski potok z dokaj široko dolino. S politično mejo sta bili dolini Krke in Male Krke prerezani, kar je močno vplivalo na gravitacijo in populacijski razvoj prebivalstva. Dolina Kobiljskega potoka pa je bila v celoti priključena k Jugoslaviji.

Politični poseg v prirodno dokaj enotno pokrajino je imel za razvoj naselij določene posledice, ki se najmočneje odražajo v lokalnih farnih središčih. Prizadeti so bili predvsem:

M
A
D
Ž
A
R
S
K
A

LEGENDA:

- CESTA
- 50m HORIZONTALNE
- 100m HORIZONTALNE
- POTOK
- PROJEKTIRANA CESTA
- MEJA NAR. MEŠ. OZEMLJA

D o m a n j š e v c i, ker jim je bilo odrezano del zaledja onstran državne meje (Somorovci). K Jugoslaviji so bili priključeni kot evangeličansko farno središče, ki je imelo najmočnejše zaledje v okoliških slovenskih vaseh. Zgubljeno vplivno območje in pa odrezana naravna odprtost proti vzhodu sta pripomogli, da naselje od leta 1910 od vseh naselij dvojezičnega območja najmočneje nazaduje. Leta 1910 je živelo v njem 712 ljudi, popis prebivalstva leta 1971 pa je izkazal še samo 472 prebivalcev. Tudi v bodoče ni znakov ugodnejšega razvoja, saj je starostna piramida prebivalstva dokaj neugodna. Nizek je odstotek mladega prebivalstva do 15 let (13,7 %).

H o d o š, ki je bil dolgo časa zadnja železniška postaja v povezavi z Madžarsko, politična meja ni toliko prizadela. Ves čas je imel ugodno prometno funkcijo v povezavi s sosednjo Madžarsko, prej ob železnici, danes ob asfaltirani cesti. V njem je sedež meddržavnega mejnega prehoda. Za to se ima zahvaliti dokaj široki dolini Krke, ki se odpira tako na zahodno jugoslovansko, kot na vzhodno madžarsko stran. Prebivalstvo v Hodošu še zdaleč ni nazadovalo v taki meri kot v sosednjih Dom-anjševcih. Višek je doseglo s številom 496 leta 1910, ob zadnjem popisu pa smo našli 420 prebivalcev. Ugodne prometne zveze v zahodno in vzhodno smer bodo verjetno tudi v bodoče prispevale k povoljnemu populacijskemu razvoju.

P r o s e n j a k o v c i so zrastle v dolini Kobiljskega potoka, v katerega se izlije tudi potok, ki priteče iz Fokovec in Čikečke vasi. Oba potoka sta se vrezala v slabo sprejete pliocenske usedline in izoblikovala za goričke razmere nekoliko širše podolje v jugovzhodni smeri. Dolina kobiljskega potoka poteka vzporedno z jugoslovansko-madžarsko državno mejo in tako po prvi svetovni vojni ni bila prerezana. Prosenjakovci kot lokalno središče svojega zaledja niso izgubili. Bolj kot Hodoš in Domanjševci so to funkcijo

obdržali do današnjih dni. Širše naravno zaledje, ki s političnim posegom ni bilo moteno, daje naselju pri lokaciji bodočega centralnega naselja na narodnostno mešanem ozemlju soboške občine določeno prednost.

2. Prometne razmere kot dejavnik za lokacijo centralnega naselja na obravnavanem območju

Goričko je zaradi obrobne lege in razgibanosti reliefa prometno nerazvito. To prihaja še močneje do izraza v obmejnih predelih zlasti tam, kjer to pogojuje zaprta meja. Na dvojezičnem območju soboške občine se vsi ti pogoji združujejo. Naselja v njem gravitirajo proti občinskemu središču - Murski Soboti. Z njim so povezana z moderniziranim ali pa tudi z makadamskim cestiščem. Prečne povezave med posameznimi kraji narodnostno mešanega ozemlja skorajda ni. V preteklem letu so bili storjeni prvi napori za gradnjo makadamske ceste, ki bi povezovala Hodoš s Prosenjakovci. (Karta 3)

Po prometni dostopnosti se posamezni kraji med sabo razlikujejo:

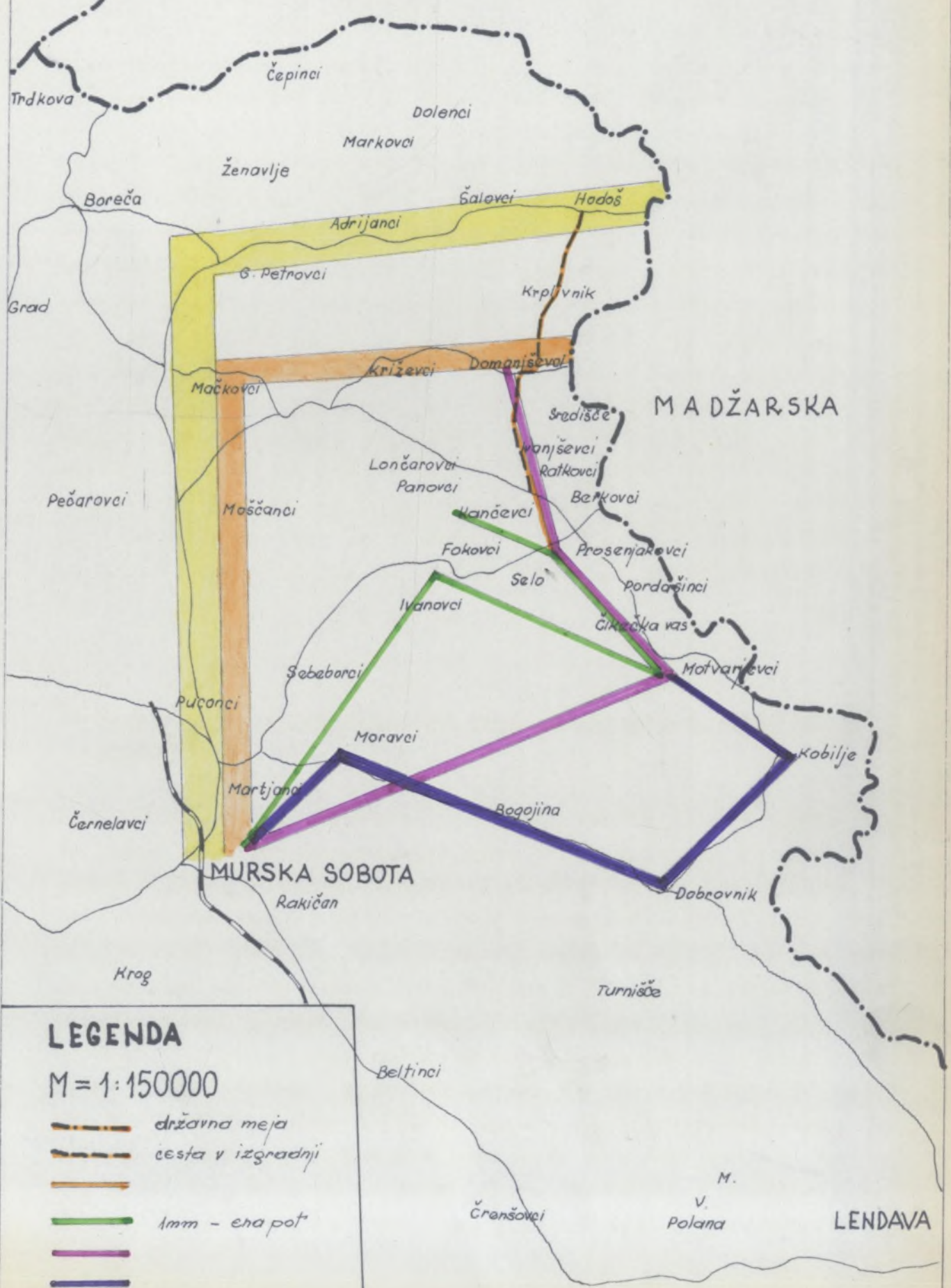
Hodoš je z modernizacijo ceste Murska Sobota - Hodoš - Szombat-hely in z uvedbo meddržavnega mejnega prehoda s sosednjo madžarsko pridobil prednost, toda le v širšem meddržavnem smislu. Za pritegnitev narodnostno mešanega ozemlja mu manjka naravna prečna povezava v jugovzhodni smeri. Poleg tega pa leži Hodoš na severnem, perifernem delu obravnavanega območja in ga tako v prometnem pogledu ne more pritegniti. To nam ilustrira karta prometne povezanosti.

Domanjševci so od vseh treh lokalnih središč prometno najbolj odrezani. Dolina Male Krke se odpira proti vzhodu na madžarsko stran. S Soboto je naselje povezano preko Križevca z makadamsko cesto, ki je ob neugodnih vremenskih razmerah (poledica) slabo prevozna. Slaba prometna povezava s širšim zaledjem in naravna odprtost proti vzhodu sta poglavitna vzroka, da v dani situaciji vas ne more postati oskrbovalni in zaposlitveni cen-

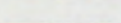
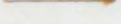
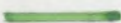

AVSTRIJA

PROMETNA POVEZANOST NA NACIONALNO MEŠANEM OZEMLJU L. 1976

LEGENDA

M = 1:150000

- državna meja
- cesta v izgradnji
- 1mm - ena pot
- 1mm - ena pot
- 1mm - ena pot
- 1mm - ena pot

LENDAVA

ter širše okolice. Največ pogojev za razvoj ima še kmetijstvo in bi ga kazalo podpreti.

Prosenjakovci so lokalni center, ki so v prometnem pogledu najmočnejše povezani s širšim zaledjem. Skozi vas vodi regionalna cesta, ki je bila včasih glavna prometna povezava med Mursko Soboto in Szombathelyem kot županijskim središčem. Cesta je v fazi modernizacije, z uvedbo maloobmejnega prometa v Prosenjakovcih bi gotovo še bolj zaživela. Prečno čez to smer je speljana makadamska cesta, ki prek Kobilja povezuje Prosenjakovce, Berkovce, Motvarjevce z Dobrovnikom in Lendavo. Relativno ugodna povezava je pripomogla, da so Prosenjakovci že danes oskrbovalni center širše okolice. V njem se s potrošnimi artikli oskrbujejo vasi: Berkovci, Pordašinci, Čikečka vas, Prosenjakovci in deloma Lončarovci, Središče, Ivanjševci.⁸⁾ To nam ilustrira tudi karta oskrbe z živili na dvojezičnem ozemlju občine Murska Sobota. Vse področje razen Hodoša pa povezujejo tudi z avtobusnim prometom. Na osnovi vsega tega lahko nepristransko in objektivno trdimo, da imajo Prosenjakovci za razvoj lokalnega centra največ pogojev.

3. Gospodarske dejavnosti kot pogoj za nastanek lokalnega SREDIŠČA

Na nacionalno mešanem ozemlju soboške občine živi v poprečju še vedno tri četrtine prebivalstva od kmetijstva, ki je močno razdrobljeno, po svoji usmeritvi polikulturno in se začinja šele v zadnjem obdobju z živinorejo usmerjati v tržno smer. Zemlja ne nudi dovolj dela in hrane za vse, ki živijo na tem območju, zato si iščejo zaposlitev drugje v obliki sezonskega zaposlovanja. Delajo zlasti v Avstriji in Nemčiji.

Ostale dejavnosti, zlasti terciarne, so se na nacionalno mešanem ozemlju relativno močnejše razvile le v Prosenjakovcih, v njih je obrat pletiljstva s približno 100 zaposlenimi, trgovina, gostilna, šola in krajevni urad. Zaposleni v navedenih dejavnostih vplivajo na strukturo prebivalstva Prosenjakovcev

kakor tudi na široko okolico (Čikečka vas, Pordašinci), kjer se delež zaposlenih v terciarnih dejavnostih dvigne tudi na 15 %. Ta oblika zaposlitve že zadržuje del mlade generacije ter tako vpliva na gostoto naseljenosti. Prebivalstvo v Prosenjakovcih in okolici ne upada v takšni meri kot je v prejšnjih desetletjih.⁶⁾ To pa prispeva k relativno večji gostoti, zlasti če to primerjamo z naselji širšega zaledja. V sedanji fazi razvoja kažejo Prosenjakovci največ življenja in se z njimi ne more primerjati nobeno naselje dvojezičnega območja. To nam lepo ilustrirajo karte terciarnih dejavnosti na nacionalno mešanem območju, še posebej pa karta gostote prebivalstva na narodnostno mešanem območju soboške občine za leto 1971.⁷⁾ (Karta 4)

Tak razvoj nam izpričujejo tudi dnevne migracije prebivalstva v Prosenjakovce. Delovno silo dobivajo Prosenjakovci od 70 % nacionalno mešanega ozemlja, in to iz Domanjševca, Središča, Križevca, Fokovca, Sela, Ivanovca, Berkovca, Čikečke vasi, Pordašinec in Motvarjevca.⁹⁾ Večji del te delovne sile, okrog 70 %, je prav iz narodnostno mešanega ozemlja, dobra tretjina pa iz slovenskega zaledja, ki je v gospodarskem pogledu prav tako nerazvito. Z graditvijo nove makadamske ceste, ki bo povezovala vse obravnavano področje, se bo gravitacijska moč Prosenjakovca še povečala. Pri vsem tem pa ne smemo zanemarjati razvoja kmetijstva, od katerega živi velika večina prebivalstva in katero bo tudi v bodoče imelo pglavilno postavko v razvoju gospodarstva. Organizirati bo potrebno sodobnejšo odkupno mrežo in jo šimbolj približati proizvajalcem. (Karta 5,6.)

4. Rast, struktura in perspektiva razvoja prebivalstva

Starostna struktura prebivalstva na Goričkem je v celoti zelo neugodna. Delež nad 60 let starega prebivalstva se približuje eni tretjini.¹⁰⁾ Najvišji je zlasti v razgibanih delih severovzhodnega Goriškega, kjer se v prometno odrezanih naseljih

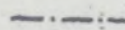

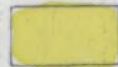

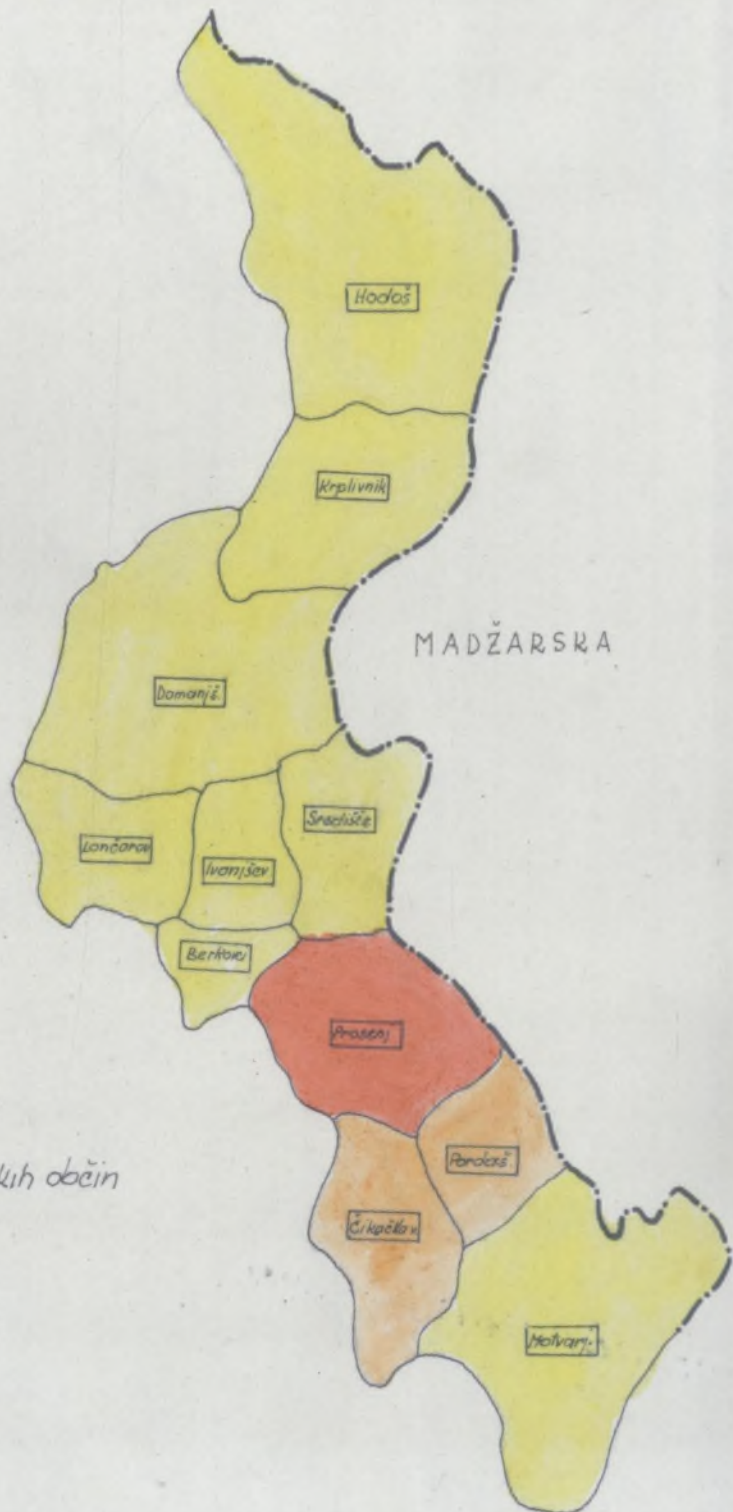
TERCIARNE DEJAVNOSTI NA NACIONALNO MEŠANEM OZEMLJU OBČINE MURSKA SOBOTA

L 1971

LEGENDA

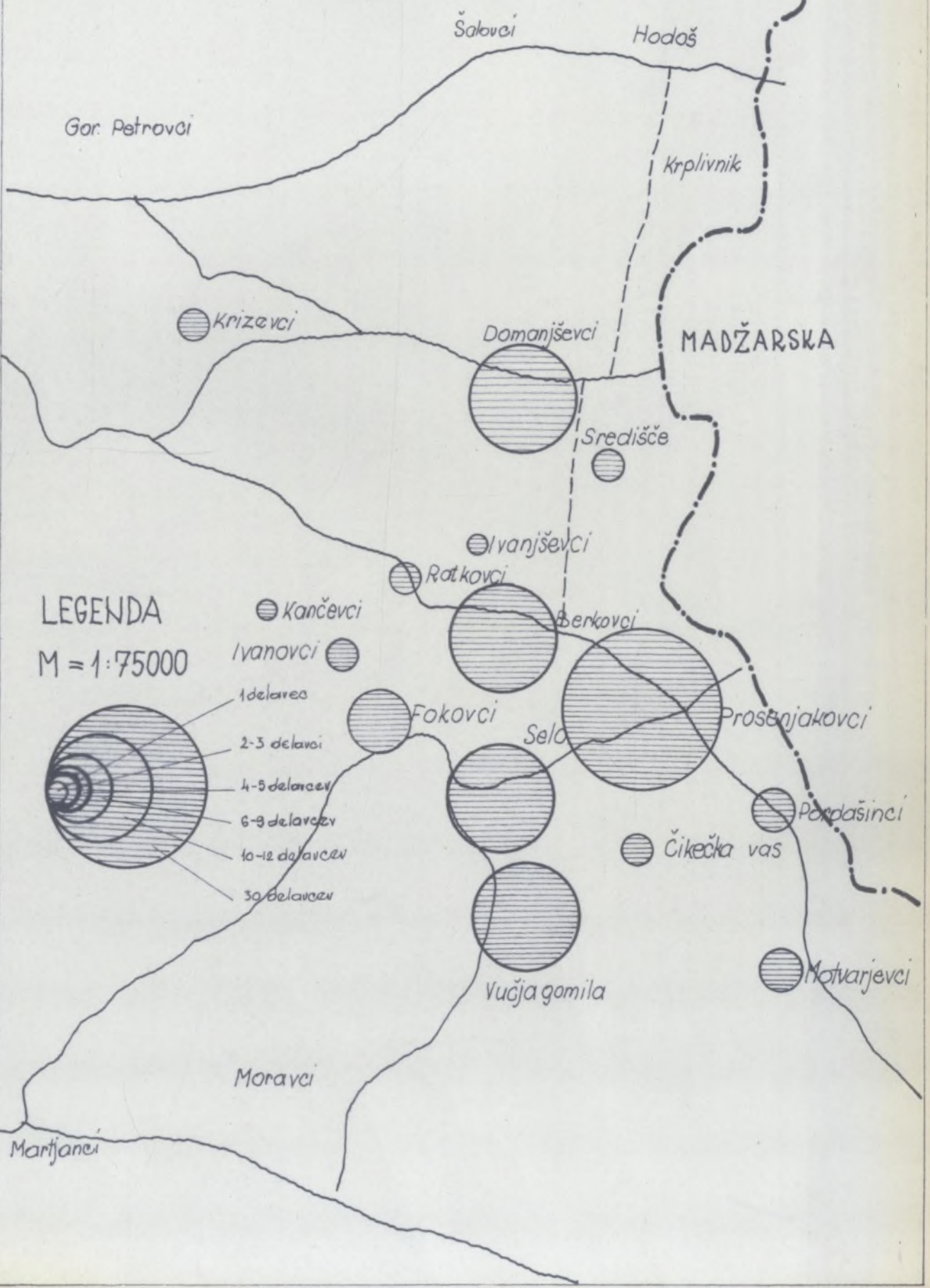
M = 1:100000

- državna meja
- meja katastrskih občin
- do 5 %
- 5 do 10 %
- 10 do 15 %

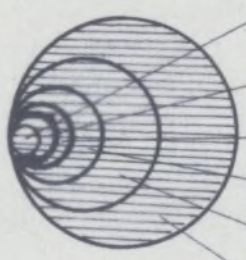

DNEVNE MIGRACIJE DELOVNE SILE V PROSENJAKOVCE

LEGENDA

M = 1:75000

- Kančevci
- Ivanovci
- 1 delavec
- 2-3 delavci
- 4-5 delavcev
- 6-9 delavcev
- 10-12 delavcev
- 30 delavcev

Martjanci

Moravci

Šalovci

Hodoš

Gor. Petrovci

Krizčevci

Domanjševci

MADŽARSKA

Krplivnik

Središče

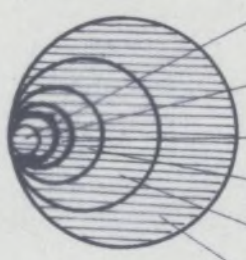
Ivanjševci

Ratkovci

Berkovci

LEGENDA

M = 1:75000

- Kančevci
- Ivanovci
- 1 delavec
- 2-3 delavci
- 4-5 delavcev
- 6-9 delavcev
- 10-12 delavcev
- 30 delavcev

Martjanci

Moravci

Šalovci

Hodoš

Gor. Petrovci

Krizčevci

Domanjševci

MADŽARSKA

Krplivnik

Središče

Ivanjševci

Ratkovci

Berkovci

Fokovci

Selo

Prosenjakovci

Podrašinci

Čikečta vas

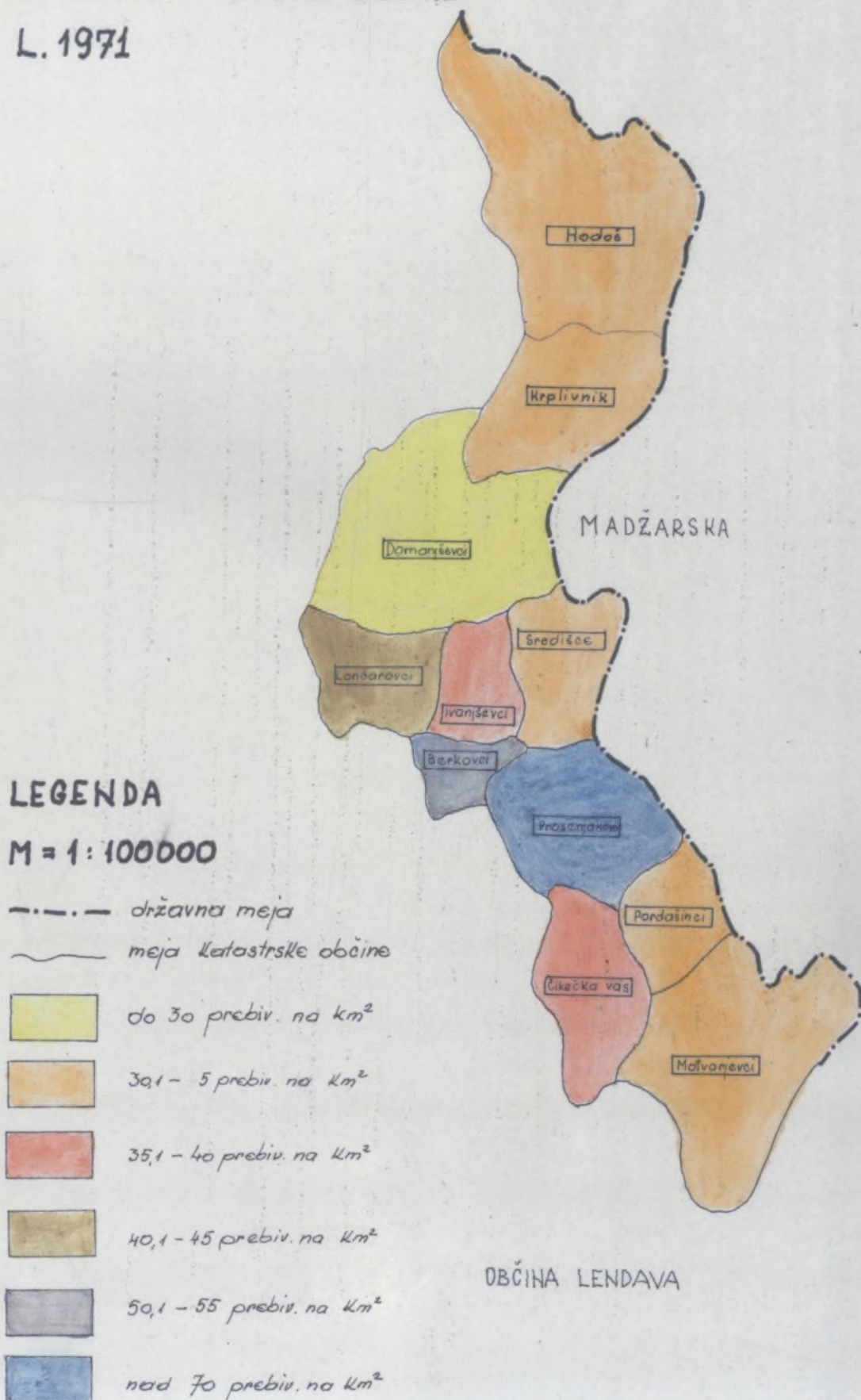
Vučja gomila

Matvarjevci

GOSTOTA PREBIVALSTVA NA NACIONALNO MEŠANEM OZEMLJU SOBOŠKE OBČINE

L. 1971

približa skoraj polovici (Panovci, Ivanjševci...). Tudi na obravnavanem območju je delež nad 60 let starega prebivalstva visok, saj je v poprečju okrog 29 %. Mladega, do petnajst let starega prebivalstva pa je malo (13,8 %), ta vpliva na nizek prirodni prirastek in ob stalnem odseljevanju mladih ljudi na relativno močno depopulacijo. Prebivalstvo nacionalno mešanega območja nazaduje poprečno letno (1961-1971) za 1,5 %.⁶⁾ Ta odstotek je sicer visok, ni pa ekstremen v slovenskem okviru. Pri tem so Prosenjakovci izjemni. V njih je prebivalstvo po letu 1971 narastlo za 13 ljudi.¹⁰⁾ (Karta 7 in 8).

Rast prebivalstva po šolskih okoliših na nacionalno mešanem območju soboške občine

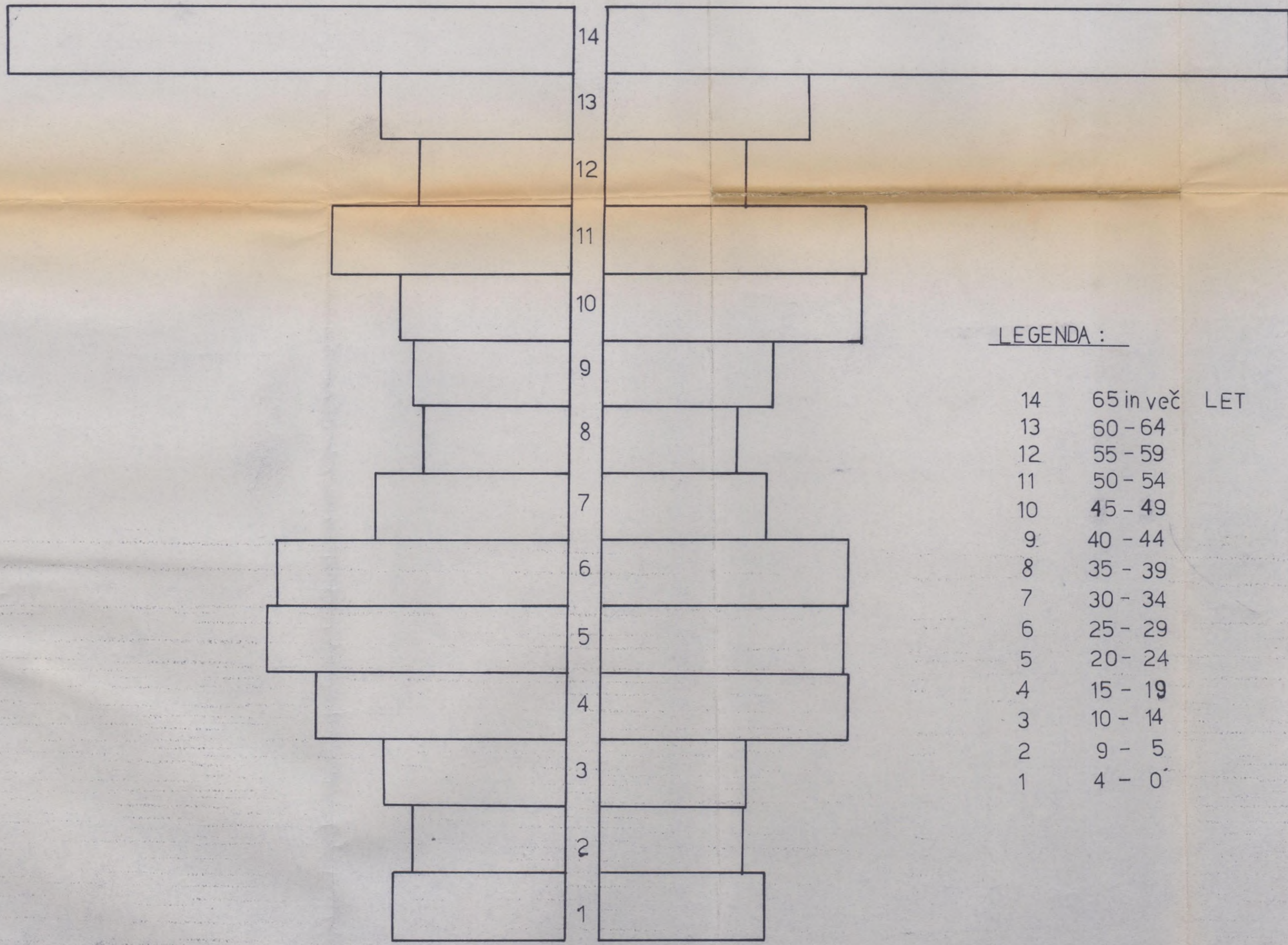
Naselje	št. preb. 1961	št. preb. 1971	% rasti 1961/71	št. preb. 1.1976	% rasti 1971/76
Hodoš	465	420	90,5	400	95,2
Krplivnik	208	183	87,9	183	100,0
Skupaj	673	603	89,6	583	96,7
Domanjševci	558	472	84,6	445	94,3
Ivanjševci	102	84	82,3	76	90,5
Lončarovci	163	148	90,8	123	83,1
Središče	150	124	82,6	120	96,8
Skupaj	973	828	85,1	764	92,3
Prosenjakovci	353	265	75,1	278	104,9
Perkovci	93	84	90,3	83	98,8
Pordašinci	86	79	91,7	80	101,3
Čikečka vas	190	165	86,8	150	90,9
Motvarjevci	356	321	90,2	293	91,3
Skupaj	1078	914	84,8	884	96,7

Tabela, ki smo jo sestavili na osnovi popisov prebivalstva leta 1961, 1971 in podatkov krajevnih, matičnih uradov, nam kaže, da število prebivalstva na vsem dvojezičnem območju nazaduje, da pa je padev prebivalstva na hodoškem in prosenjakovskem območju za spoznanje nižji.

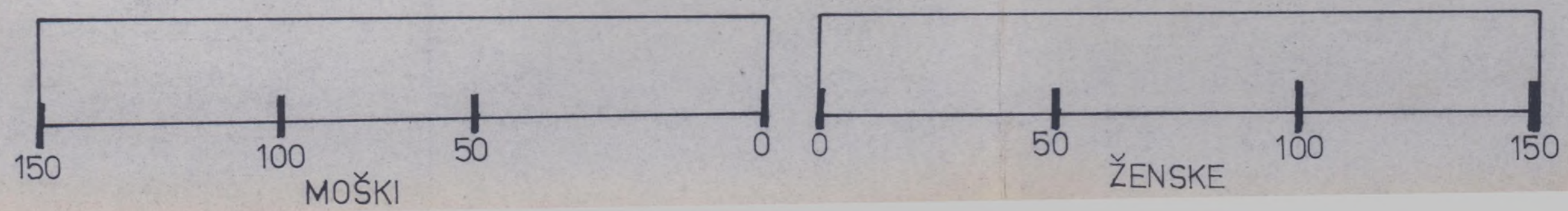
STAROSTNA IN SPOLNOSTNA STRUKTURA PREBIVALSTVA NA NACIONALNO MEŠANEM OZEMLJU OBČINE MURSKA

SOBOTA - L. 1975

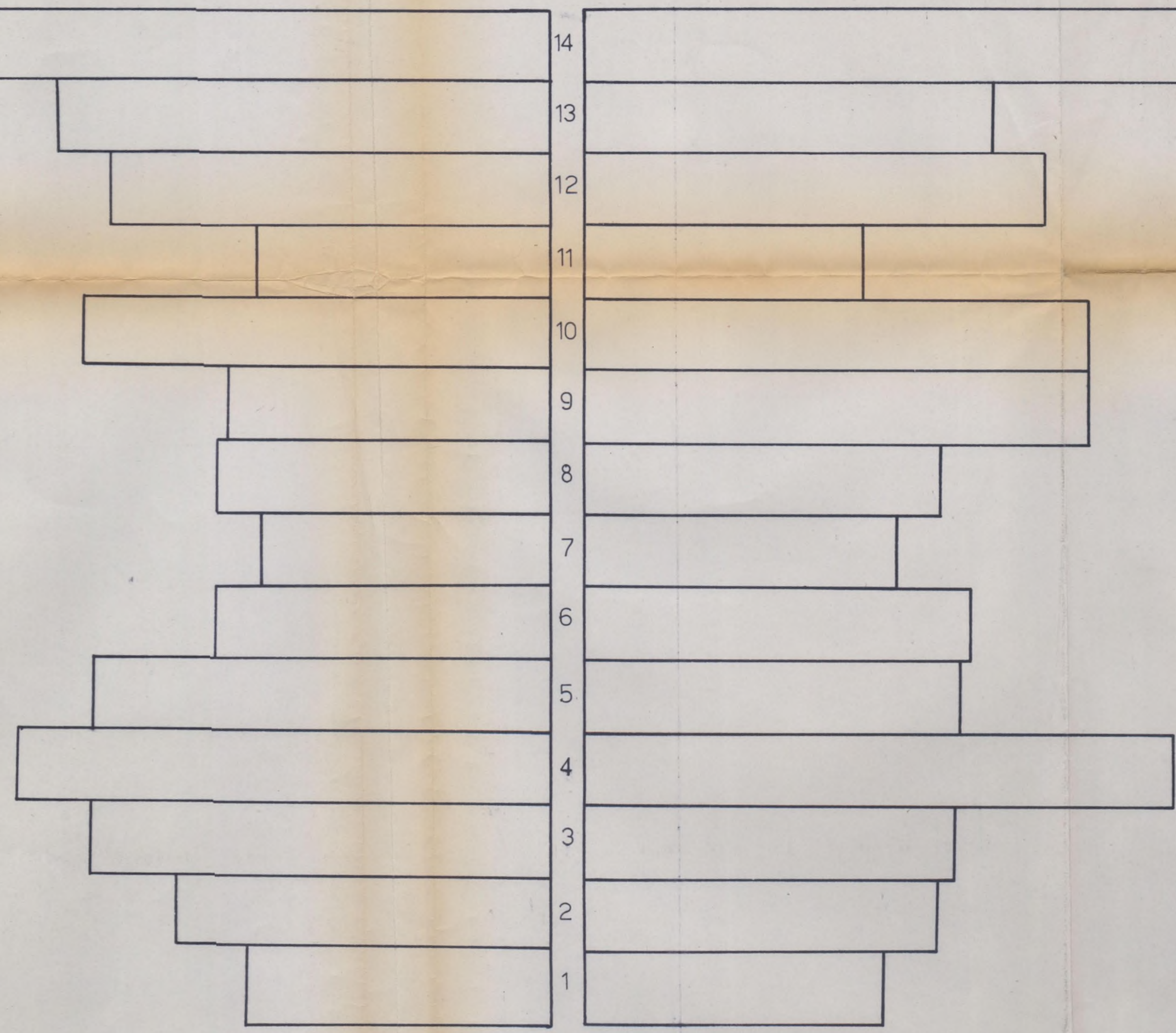
LEGENDA :

14	65 in več	LET
13	60 - 64	
12	55 - 59	
11	50 - 54	
10	45 - 49	
9	40 - 44	
8	35 - 39	
7	30 - 34	
6	25 - 29	
5	20 - 24	
4	15 - 19	
3	10 - 14	
2	9 - 5	
1	4 - 0	

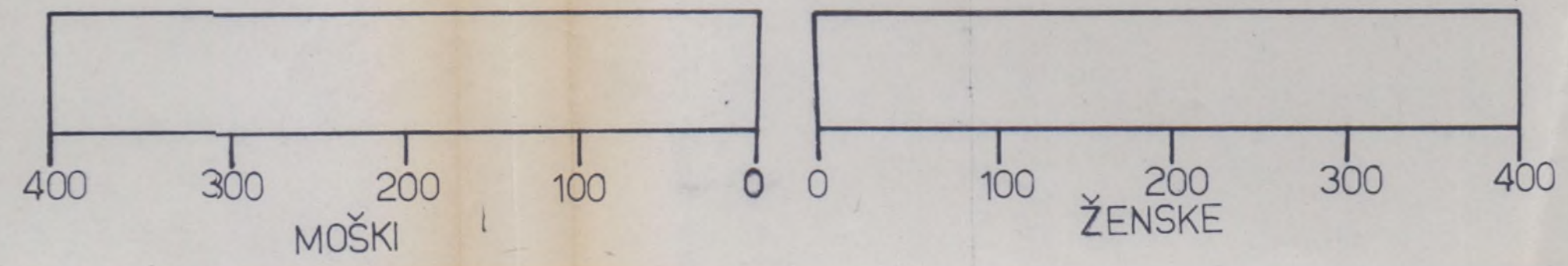

STAROSTNA IN SPOLNA STRUKTURA PREBIVALSTVA SOBOŠKE OBČINE LETA 1971

LEGENDA:

14	65 in nad LET
13	60 - 64
12	55 - 59
11	50 - 54
10	45 - 49
9	40 - 44
8	35 - 39
7	30 - 34
6	25 - 29
5	20 - 24
4	15 - 19
3	10 - 14
2	5 - 9
1	0 - 4

Starostna piramida prebivalstva kaže velika nihanja, ki so posledica obeh svetovnih vojn. Na vsakih 15 do 20 let se ponavljajo kritična, deficitarna obdobja, ki skoraj onemogočajo napovedovanje šolobveznih otrok in s tem perspektivno načrtovanje šolske mreže. Poudariti pa moramo, da naša 7-letna analiza (1 - 7 let) otrok, ki se bodo vključevali v osnovno šolo v naslednjih letih, sloni pretežno na tej okrnjeni generaciji.

Na osnovi družinske kartoteke krajevnih matičnih uradov smo ugotovili, da je bilo s prvim januarjem 1976 na vsem nacionalno mešanem območju soboške občine 153 otrok v starosti od 1 - 7 let. Če dodamo še osmo leto in ob tem upoštevamo še odseljavanja, lahko tudi v naslednjih desetletjih računamo s to številko. Pri tem se moramo zanesti na točnost podatkov matičnih uradov. Dopuščamo še možnost, da je število v posameznih naseljih za spoznanje višje. Del sezonsko zaposlenih družin v tujini bo svoje v tujini rojene otroke prijavil po vrnitvi v domovino.

Po normativih za dvojezične šole bi ugotovljeno število otrok zadoščalo za popolno osemletno šolo, ki bi imela v vsakem letniku po en oddelek. Po omenjenih normativih so čisti oddelki (nekombinirani) možni tudi pri 12-ih učencih in tako bi lahko šola normalno delovala tudi pri sto učencih. Drugo pa je vprašanje zasedenosti z učnim osebjem. V našem primeru bo moral en učitelj poučevati več kot dva predmeta.

Število otrok do sedem let po naseljih in šolskih okoliših:

Naselje	do dveh let	od dveh do 3 let	od 3 do 4 l.	od 4 do 5 l.	od 5 do 6 let	od 6 do 7 l.
Hodoš	16	3	1	5	2	3 (30)
Krplivnik	5	0	2	0	0	0 (7)
Skupaj	21	3	3	5	2	3 (37)

Domanjševci	8	1	4	5	8	7 (33)
Ivanjševci	0	1	0	1	1	1 (4)
Lončarovci	0	0	1	0	1	0 (2)
Središče	2	4	2	1	2	0 (11)
Skupaj	10	6	7	7	12	8 (50)

Naselje	do 2 let	od dveh do 3 let	od 3 do 4	od 4 1.do 5	od 5 1.do 6	od 6 1. do 7.
Prosenjakovci	9	5	3	3	5	5 (30)
Berkovci	0	0	1	3	2	1 (7)
Porčašinci	0	0	2	2	3	0 (7)
Čikečka vas	2	0	1	1	2	0 (6)
Motvarjevci	2	3	4	5	2	0 (16)
Skupaj	13	8	11	14	14	6 (66)

Tabela je sestavljena na osnovi družinske kartoteke krajevnih matičnih uradov in zajema leto 1969 do vključno leto 1975. Zaključena je torej s prvim januarjem leta 1976.¹⁰⁾ Kakor smo že povedali, je število otrok v posameznih letih lahko za spoznanje višje, ker nismo vključili rojene v tujini, ki so se lani ali se pa bodo vračali s starši v prihodnjih letih. Razlika ne bo tolikšna, da bi lahko bistveno zrušila razmerje, ki ga prikazuje tabela.

Podatki tabele nam kažejo, da pride na vsem nacionalno mešanem ozemlju soboške občine v poprečju na en letnik nekaj manj kot 22 otrok. Po posameznih letih je to videti takole:

Do dveh let	od dveh do treh let	od treh do štirih let	od 4 do petih let	od 5 do 6 let	od 6 do 7 let
22/44/	17	21	26	28	17

Popolne dvojezične šole na tem območju ne planiramo na ^{osnovi} številu otrok. Teh je premalo. Tako popolno osnovno šolo pogojujejo posebni, z našo zakonodajo zajamčeni pogoji na narodnostno mešanih ozemljih. Dvojezični oddelki so planirani na 12 do največ 24 učencev. Gornje številke kažejo, da bi morali pri nekaterih letnikih odpirati celo paralelne oddelke.

Razmere v tekočem šolskem letu (1976/77) so od naše prognoze za spoznanje manj ugodne. Na območju soboške občine je bilo v dvojezični pouk zajetih 141 učencev in to v 12 oddelkih.¹¹⁾

Poprečno je prišlo na oddelek 11,7 učencev, na enega učitelja pa 12,8 učencev. Najslabše razmere so bile na podružnični šoli Hodoš, kjer je kljub kombiniranim oddelkom prišlo na učitelja le 7,5 učencev.

5. V a r i a n t e :

a) P r v a v a r i a n t a

Na osnovi gornjih pokazateljev je bila za dobro organiziran pouk in s tem tudi dober uspeh najbolj prikladna centralna šola. Projektirana bi morala biti tako, da bi lahko takoj prešla na celodnevni pouk. Z njim bi se močno okrepilo jezikovno znanje učencev (Karta 9)

Pouk bi se odvijal v čistih, nekombiniranih oddelkih. Njegov učinek bi se prav gotovo povečal.

Pogoj za pristop h gradnji centralne šole je prometna urejenost območja nacionalno mešanega ozemlja. Cesta, ki je projektirana od Prosenjakovcev do Hodoša, bi morala biti do kraja zgrajena. Po njej bi z avtobusom dovažali učence v centralno šolo, hkrati pa dovažali delavce na dnevno zaposlitev.

Po zakonu mora biti vsak otrok, ki živi na nacionalno mešanem ozemlju, deležen vsaj dvoletne predšolske vzgoje v predšolskih vzgojno-izobraževalnih zavodih; v njih bi naj dobil prve osnove v materinem jeziku.

Po prvi varianti bi morali biti ti predšolski vzgojno-izobraževalni zavodi v vseh naseljih, kjer so že dosedaj obstojale samostojne ali podružnične šole.

Centralna šola bi morala biti v naselju, ki je že do sedaj in bo tudi v bodoče opravljalo centralno funkcijo. Pri tem imajo Prosenjakovci nesporno prednost.

Slaba stran prve variante je v tem, da iz nekaterih večjih naselij odtegnemo učitelje in s tem organizatorje kulturnega

ŠOLSKA MREŽA

varianta I.

in javnega življenja. To pa bi bil za narodnost, ki je odtrgana od matičnega naroda, hud udarec.

b) D r u g a   v a r i a n t a

Centralna dvojezična šola bi od tretjega (vključno) razreda naprej delovala s čistimi, nekombiniranimi oddelki. Prva dva razreda pa bi ostala na vseh dosedanjih šolah narodnostno mešanega ozemlja kot kombinirani oddelek. Ta kombinacija ima glede na število otrok realno osnovo v Domanjševcih in Prosenjakovcih, zlasti še, če Prosenjakovce kombiniramo z Motvarjevci. To nam potrjujejo tudi dosedanje izkušnje. Številke so bolj problematične v Hodošu, kjer bi bilo v kombiniranem razredu v naslednjih letih od šest do osem učencev. Po izgradnji asfaltirane ceste, ki omogoča zaposlitev na daljšo razdaljo, se razmere izboljšujejo. Mladi ljudje bolj kot prej ostajajo doma. To pa vpliva na povečamo število rojstev (1974, 1975). Če se bo razvoj zadnjih dveh let nadaljeval, se bo tudi Hodoš enakovredno priključil k ostalima naseljema (Karta 10).

Tudi v primeru druge variante bi vsa tri naselja (Hodoš, Prosenjakovci, Domanjševci) obdržala predšolske vzgojno-varstvene ustanove.

Dobre strani druge variante se kažejo v več ozirih. Učitelji kot animatorji kulturnega, prosvetnega in političnega življenja bi ostali v naseljih. Pri pouku v prvih dveh razredih bi lahko v polni meri zaživel domačijska in življenska bližina, ki jo v tem obdobju še posebej postavlja v ospredje naš učni načrt. Nekateri predmeti (spoznavanje narave, družbe) so prav snovno vezani na dom, družino, domačo vas in šolo. Otrok, ki se pripravlja na dvojezični pouk in mu jezik dela težave, bo z domačim izrazom, imenom lažje našel pot iz zagate.

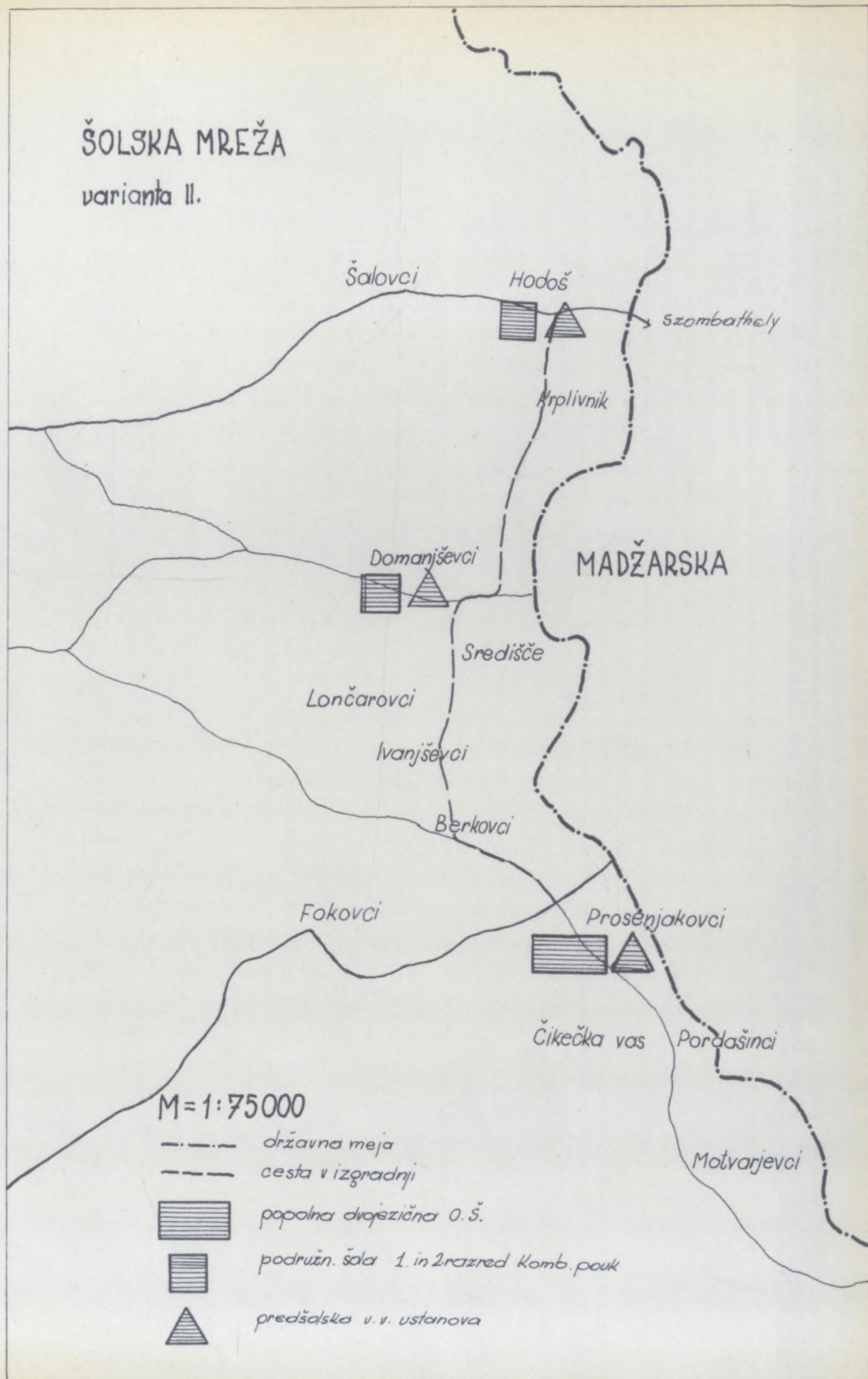
c) T r e t j a   v a r i a n t a

V prvih dveh razredih bi se na vseh šolah odvijal kombinirani pouk. Pouk v tretjem in četrtem razredu pa bi organizirali v

ŠOLSKA MREŽA

varianta II.

Domanjševcih in Prosenjakovcih. Domanjševce bi kombinirali s Hodošem, Prosenjakovce pa z Motvarjevci. Praviloma naj bi se pouk v tretjem in četrtem razredu odvijal v čistih oddelkih, kolikor pa bi se število učencev v posameznem razredu močnejše spustilo pod predpisano (12) številko, bi si pomagali s kombiniranim oddelkom. (Karta 11).

Vse učence od vključno petega razreda naprej bi prepeljali na centralno šolo. Poučevali bi jih v čistih oddelkih. V štirih šolskih letih bi skušali nadomestiti vrzeli, ki bi ostale še od kombiniranega pouka.

Predšolske vzgojno-varstvene ustanove bi tudi pri tej varianti ostale v vseh obravnavanih naseljih.

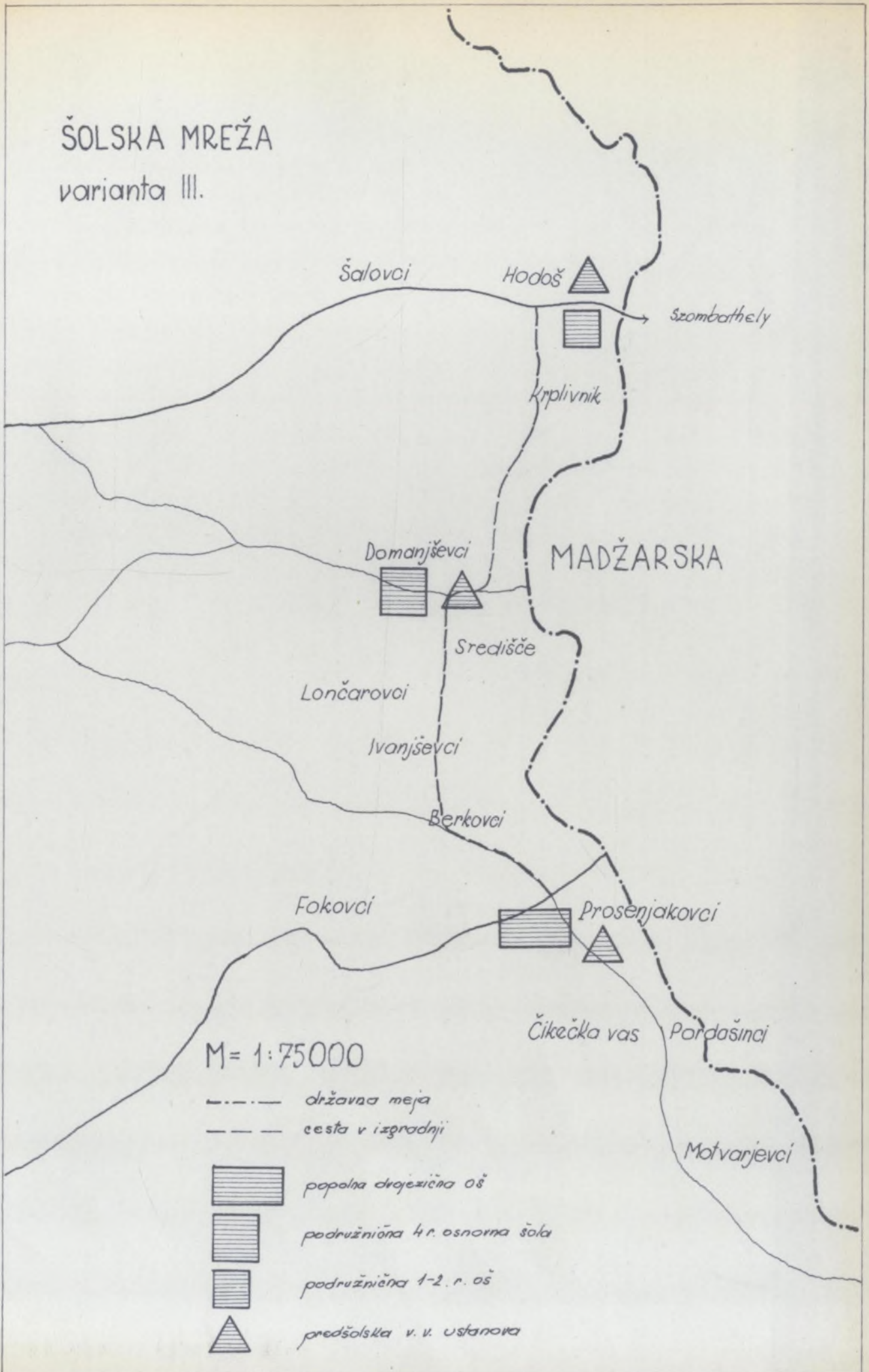
Ta varianta je od vseh najbolj kompromisna in bi se po vsej verjetnosti najbolj približala interesom prebivalstva narodnostno mešanega ozemlja.

Pri vseh treh variantah pa moramo imeti pred sabo še dva dejavnika. Prvi je postopni prehod na celodnevno šolo, ki smo ga že omenili in ga mora tudi projektant upoštevati. Drugega pa nam narekuje usmerjeno izobraževanje že v bližnji perspektivi. Prvi dve leti (deveto, deseto) bosta imeli še splošno izobraževalni značaj. Najbolj verjetno je, da se bo za narodnostno-mešana območje Prekmurja ta stopnja odvijala dvojezično. Desetletna dvojezična šola ima gotovo najboljše pogoje za svoj razvoj v Lendavi in zato bi morala biti centralna šola na nacionalno mešanem območju soboške občine kar se da blizu temu mestu, z njim pa tudi v sorazmerno ugodni prometni povezavi. Od vseh treh naselij imajo tudi v tem pogledu Prosenjakovci prednost.

Ob zaključku pa moramo še povedati, da z zgraditvijo centralne dvojezične šole odtegnemo del učencev osnovnim šolam v Šalovcih in Fokovcih. Število učencev bo postalo tudi na teh dveh

ŠOLSKA MREŽA
varijanta III.

šolah (še bolj) problematično. Zavedati se moramo, da ležita obe naselji v gospodarsko nerazvitem delu Prekmurja in bi ju kakršenkoli negativen ukrep še bolj osiromašil. Organizacija bodoče šolske mreže na Goričkem zahteva temeljito analizo.

L i t e r a t u r a   i n   v i r i

1. Slavič Matija, Prekmurske meje v diplomaciji, Slovenska krajina, Beltinci, 1935,
2. prof. dr. Vladimir Klemenčič, Demografska struktura narodnostno mešanega ozemlja v Prekmurju, Ljubljana 1970,
3. Olas Ludvik, Migracije Prekmurcev v štajerski del Pomurja, Geografski vestnik, 1963,
4. Olas Ludvik, Razvoj in problemi sezonskega zaposlovanja prekmurskega prebivalstva, Geografski vestnik, 1961,
5. Matija Maučec, Prenaseljenost in sezonsko izseljevanje iz Prekmurja, Geografski vestnik 1933,
6. Podatki popisa prebivalstva 1961,
7. Podatki popisa prebivalstva 1971,
8. Podatki anketiranih učencev osnovnih šol nacionalno mešanega ozemlja,
9. Podatki TOZD Pletiljstvo, Prosenjakovci,
10. Podatki iz družinskih kartotek krajevnih-matičnih uradov na narodnostno mešanem ozemlju,
11. Poročilo o stanju in problematiki vzgoje in izobraževanja na dvojezičnem območju, Zavod za šolstvo, podružnica Murska Sobota, 1977.

	0 - 1,9 let	2 - 2,9 let	3 - 3,9 let	4 - 4,9 let	5 - 5,9 let	6 - 6,9 let	7 - 7,9 let	Skupaj
Hodoš	16	3	1	5	2	3	-	30
Krplivnik	5	-	2	-	-	-	-	7
Domanjševci	8	1	4	5	8	7	-	33
Ivanjševci	-	1	-	1	1	1	-	4
Lončarovci	-	-	1	-	1	-	-	2
Središče	2	4	2	1	2	-	-	11
Prosenjakovci	9	5	3	3	5	5	-	30
Berkovci	-	-	1	3	2	1	--	7
Pordašinci	-	-	2	2	3	-	-	7
Motvarjevci	2	3	4	5	2	-	-	16
Čikečka vas	-	-	2	2	3	-	-	6

	št. preb. 1961	št. preb. 1971	št. preb. 1.1. 1976	št. do 7 let	%	% do 15 let	% nad 60 let
Hodoš	465	420	400	30	7,5	17,5	20,5
Krplivnik	208	183	183	7	3,8	12,6	27,9
Domanjševci	558	472	445	33	7,4	13,7	26,0
Ivanjševci	102	84	76	4	5,2	14,5	39,5
Lončarovci	163	148	123	2	1,6	10,6	31,0
Središče	150	124	120	11	9,2	10,9	28,3
Prosenjakovci	353	265	278	30	10,8	17,0	28,0
Berkovci	93	84	83	7	8,4	12,0	28,9
Pordašinci	86	79	80	7	8,8	10,0	32,5
Motvarjevci	356	321	293	16	5,5	14,7	30,4
Čikečka vas	190	165	150	6	4,0	16,7	24,7